

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เทือกเขานครศรีธรรมราชซึ่งทอดตัวขนานกับสองคาบสมุทรของภาคใต้ในประเทศไทยด้วยระยะทางยาวประมาณ 319 กิโลเมตร มีจุดเริ่มต้นจากด้านตะวันออกของจังหวัดสุราษฎร์ธานีทอดตัวผ่านจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สงขลา และสตูล นับเป็นเทือกเขาที่ยาวที่สุดในประเทศไทยและยังเป็นป่าดงดิบชื้นใหญ่ที่ยังทรงคุณค่าคงความอุดมสมบูรณ์โอบเอื้อประโยชน์ต่อผู้คนกว่าครึ่งหนึ่งของภาคใต้ เป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้ในลำดับต้น ๆ ของประเทศ นอกจากนั้นเทือกเขานครศรีธรรมราช ยังเป็นแหล่งรวมทรัพยากรทางด้านนันทนาการที่มีความสำคัญไว้อย่างมากมายอีกด้วย เช่น น้ำตกพรหมโลก น้ำตกอ้ายเขียว น้ำตกฝนแสนห่า ในท้องที่จังหวัดนครศรีธรรมราช น้ำตกโดนงาช้าง จังหวัดสงขลา น้ำตกโดนเต๊ะ น้ำตกกะช่อง น้ำตกสายรุ้งในท้องที่จังหวัดตรัง น้ำตกไพรวัลย์ น้ำตกหม่อมจ้อยในท้องที่จังหวัดพัทลุง และยอดเขาที่สูงที่สุดของภาคใต้ คือ ยอดเขาหลวง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช

ยอดเขาหลวงจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในภาคใต้ ด้วยความสูง 1,835 เมตรจากระดับน้ำทะเล ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติเขาหลวงจังหวัดนครศรีธรรมราช มีอาณาเขตติดต่อกับ 5 อำเภอ กับอีก 2 กิ่งอำเภอ ในเขตการปกครองของ 16 ตำบล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ตำบลท่าจิว อำเภอเมือง ตำบลท่าดี ตำบลกำโลน ตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา ตำบลบ้านเกาะ ตำบลพรหมโลก ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี ตำบลช้างกลาง ตำบลสวนขัน กิ่งอำเภอช้างกลาง ตำบลกรุงชิง ตำบลนบพิตำ ตำบลนาแหรง กิ่งอำเภอนบพิตำ ตำบลละอาย อำเภอฉวาง ตำบลยางค้อม ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน

อุทยานแห่งชาติเขาหลวง ได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2517 เป็นอุทยานลำดับที่ 9 ของไทย มีเนื้อที่ประมาณ 356,250 ไร่ เป็นอุทยานที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย เพราะเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพและพันธุกรรมที่มีความสำคัญไว้อย่างมากมาย ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพของอุทยานแห่งชาติเขาหลวงนั้นพอที่จะอธิบายได้ 3 ด้านด้วยกัน ประการแรกคือ ความหลากหลายของชนิด (Species Diversity) ซึ่งภายในอุทยานแห่งชาติ

เขาหลวงมีสิ่งมีชีวิตที่มีความหลากหลายเป็นอย่างมากทั้งในด้านพืชพรรณ สัตว์ป่า หรือสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะอุทยานแห่งชาติเขาหลวงมีพื้นที่ซึ่งมีระดับความสูงที่แตกต่างกัน คือตั้งแต่ความสูงระดับปกตินถึงระดับ 1,835 เมตร ซึ่งเป็นระดับสูงสุดของพื้นที่ในอุทยานแห่งชาติเขาหลวง และภาคได้นั่นเอง ประการที่สองคือ ความหลากหลายของพันธุกรรม (Genetic Diversity) จากความหลากหลายของระดับความสูงนี้เอง ทำให้อุทยานแห่งชาติเขาหลวงเป็นแหล่งรวมลักษณะทางพันธุกรรมที่มีความสำคัญเอาไว้อย่างมากมาย เช่น บัวแจก (*Dipteris conjugata*) กล้วยไม้สังโต อาจารย์เต็ม (*Bulbophyllum smitinandii*) เอื้องสายเสริต (*Coelogyne rochussenii*) เฟิร์นมหาสดำ (*C. podophylla*) นกกินปลีหางยาวเขียว ชนิดย่อย *An. australis* ซึ่งสิ่งมีชีวิตเหล่านี้สามารถพบได้ภายในอุทยานแห่งชาติเขาหลวงและพื้นที่ใกล้เคียง เท่านั้น ประการที่สามคือ มีความหลากหลายด้านระบบนิเวศ (Ecosystem Diversity) ที่แตกต่างกันไปตามระดับความสูงและภูมิประเทศ เช่น ป่าดิบชื้น ป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง ป่าเสื่อมโทรม ป่าพื้นสภาพ และป่าเบญจกัณฑ์ไฟต์ (อุทยานแห่งชาติเขาหลวง, 2542) และนอกจากนี้อุทยานแห่งชาติเขาหลวงยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของภาคใต้ เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสำคัญหลายสาย เช่น แม่น้ำตาปี แม่น้ำกันตัง แม่น้ำละงู แม่น้ำปากพนัง คลองท่าดี คลองกลาย คลองคูสน เป็นต้น (บริษัทซีเทคฯ, 2543) ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างที่ดีถึงความอุดมสมบูรณ์และความสำคัญของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

การพัฒนาของเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ของประเทศลดลงตลอดเวลาเห็นได้จากการที่มีพื้นที่ป่าไม้ในปี พ.ศ.2481 อยู่ 230.90 ล้านไร่จากพื้นที่ประเทศไทย 320.69 ล้านไร่ หรือคิดเป็น 72% ของพื้นที่ประเทศ พื้นที่ป่าไม้ได้ลดลงตลอดเวลาในปี พ.ศ.2504-2528 อัตราการลดลงเฉลี่ยได้เพิ่มเป็นปีละ 3.9 ล้านไร่ โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ.2519-2521 อัตราการลดลงได้เพิ่มจากปีละ 4.9% เป็นปีละ 7.2 ล้านไร่ จนข้อมูลปี พ.ศ.2536 พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยเหลือเพียง 83.45 ล้านไร่ หรือ 26.02% ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งตามหลักวิชาการ พื้นที่ป่าไม้ควรมีไม่ต่ำกว่า 128 ล้านไร่ หรือ 40% ของพื้นที่ประเทศ จึงมีประสิทธิภาพในการควบคุมสมดุลของธรรมชาติได้อย่างเพียงพอ (สำนักงานป่าไม้เชียงใหม่, มปป.)

อุทยานแห่งชาติเขาหลวง ก็เช่นเดียวกัน หลังจากที่ถูกชุมชนรอบอุทยานแห่งชาติเขาหลวงมีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น ตลอดจนการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการเข้าไปจับจองและบุกรุกพื้นที่อุทยานมีมากขึ้น ทำให้ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่อุทยานได้ถูกทำลายลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งจากการบุกรุกพื้นที่ของชาวบ้าน นายทุนและผู้มีอิทธิพลที่เข้าไปทำสวนผลไม้ สวนยางพารา ทำเหมืองแร่ และการลักลอบล่าสัตว์ป่า

ทั้งภายในและรอบ ๆ พื้นที่อุทยานและผลจากการทำลายที่เกิดขึ้นก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิด โศกนาฏกรรมน้ำท่วมและโคลนถล่มอย่างรุนแรงที่หมู่บ้านกะทูน อำเภอพิปูน จังหวัด นครศรีธรรมราชทำให้ประชาชนต้องสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินไปจากเหตุการณ์นี้อย่างมหาศาล จึงนับเป็นตัวบ่งชี้ได้อย่างดีว่าหากทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกทำลายไปภัยพิบัติก็จะหวนกระหนาบกลับ คืบมาสู่ตัวมนุษย์อย่างรวดเร็วด้วยเช่นกัน ดังเช่นในปัจจุบันที่สภาพภูมิอากาศของภาคใต้ได้เปลี่ยนแปลง ไปส่วนหนึ่งก็มาจากการสูญเสียไปของสภาพป่าในเทือกเขานครศรีธรรมราชที่เปรียบเสมือน ตัวควบคุมสภาพภูมิอากาศของภาคใต้ไปนั่นเอง

ปัจจุบันกระแสการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีเพิ่มมากขึ้น ประชาชน ได้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกันมากขึ้น พื้นที่ในเขต อุทยานแห่งชาติเขาหลวงเองก็ได้รับการให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้นทั้งจากภาครัฐ เอกชน นักวิชาการ สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชนในท้องถิ่นเพราะอุทยานแห่งชาติ เขาหลวงเป็นแหล่งรวมเอาความอุดมสมบูรณ์ ความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นแหล่ง นันทนาการ ที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของภาคใต้ ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้า มาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวงในปี พ.ศ.2543 มีจำนวนถึง 254,275 คน (อุทยาน แห่งชาติ เขาหลวง, 2543)

เมื่อประมาณปี พ.ศ.2540 อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้กลายเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและบุคคลโดยทั่วไปในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีความอุดมสมบูรณ์สวยงามและมีชุมชนในท้องถิ่นซึ่งมีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ทำให้มี นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวชมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวงและหมู่บ้านที่อยู่โดยรอบพื้นที่ กันอย่างมากมายจนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่น ได้ตระหนักถึงความสำคัญของ ทรัพยากรธรรมชาติภายในท้องถิ่นของตนเองจนก่อให้เกิดกลุ่มองค์กรท้องถิ่นในการดูแลและ จัดการทรัพยากรธรรมชาติรอบ ๆ พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวงขึ้นอย่างมากมาย ในระยะแรก แต่ละชุมชนก็มีการจัดการและดูแลทรัพยากรธรรมชาติโดยการแยกการจัดการกันไปเฉพาะแต่ละ ชุมชนเป็นเอกเทศ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเป็น กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ใช้แหล่งธรรมชาติและชุมชนท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญซึ่ง องค์ประกอบเหล่านี้มีความเปราะบางและละเอียดอ่อน การดำเนินการและจัดการที่เกิดขึ้นในระยะ แรกจึงเกิดปัญหาตามมามากมาย เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาความ ขัดแย้งในชุมชน ทั้งนี้สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากความไม่พร้อมและการขาดการจัดการที่เป็นระบบ ของชุมชนเพราะแต่ละชุมชนรอบเขาหลวงต่างใช้ทรัพยากรของอุทยานแห่งชาติเขาหลวงเป็น

ทรัพยากรตัวเดียวกันแต่ถ้าขาดการร่วมมือกันในการดำเนินการจัดการ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน ก็มิสามารถเกิดขึ้นได้

สุรวุฒิ ปัดไซสง (2542) ได้กล่าวไว้ในขบวนการสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมืองว่า บุคคลซึ่งเป็นพลเมืองในสังคมที่ประชาชนมีอำนาจเหนือรัฐนั้นตั้งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในอุดมการณ์ประชาธิปไตย และมีส่วนร่วมทางการเมือง สำนึกในสิทธิหน้าที่ความเสมอภาคและเสรีภาพ มีสำนึกสาธารณะเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เป็นบุคคลที่สามารถรวมกลุ่มเป็นองค์กร ซึ่งมีอย่างหลากหลายและดำเนินกิจกรรมสาธารณะอย่างต่อเนื่องยาวนานจนสามารถตอบสนองเป้าหมายหรือความต้องการขององค์กรหรือชุมชนได้ บุคคลในสังคมแบบนี้ต้องมีเครือข่ายการติดต่อสื่อสารเพื่อการเรียนรู้อันเป็นกระบวนการทางสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning Society) หรือประชาสังคม (Civil society) นั่นเอง และสอดคล้องกับการศึกษาของสำราญ ผักผล (2543) ในเรื่องการศึกษาขบวนการทางสังคมแนวใหม่ กรณีศึกษาเครือข่ายอัครเมืองน่าน ซึ่งมีการศึกษาพบว่ากลุ่มอัครเมืองน่านเกิดจากการรวมตัวของคนสามกลุ่มคือ กลุ่มพระสงฆ์ ที่ทำงานในส่วนของภรรณรงค์ เพื่อเผยแพร่จริยธรรมและแก้ไขปัญหาลี้ภัยลี้ภัย กลุ่มที่สองคือกลุ่มองค์กรชุมชนที่เผชิญกับนักธุรกิจในการแย่งชิงพื้นที่ป่าไม้ที่ได้รับสัมปทาน รวมทั้งปัญหาการลักลอบตัดไม้ของเอกชนในพื้นที่ป่าของชุมชน กลุ่มที่สามคือกลุ่มของนักพัฒนาเอกชนที่ทำหน้าที่เสริมความเข้มแข็งให้ผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่ชุมชน ทั้งด้านออมทรัพย์ ธุรกิจชุมชนเกษตรยั่งยืน ป่าชุมชนและการพัฒนาสังคม โดยการเคลื่อนไหวของกลุ่มอัครเมืองน่าน แบ่งเป็นสองขบวนการหลักคือ ขบวนการเคลื่อนไหวตามแนววัฒนธรรมชุมชน ที่ยึดเอาภูมิปัญญาพุทธศาสนา และพลังความรักที่มีต่อแผ่นดินมาผนึกกำลังเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรที่ดิน น้ำ ป่า เขา โดยมีเป้าหมายเพื่อพึ่งพาตนเอง กลุ่มที่สองคือขบวนการเพื่อสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะเรื่องป่าไม้และเรียกร้องให้มีการจัดการแบบป่าชุมชน ทั้งนี้ขบวนการเคลื่อนไหวได้ใช้กลไกในการทำงานที่มีลักษณะเฉพาะตัวดังกล่าว คือ ได้ยึดเอาความศรัทธาที่มีต่อตัวบุคคลเชื่อมโยงมาสู่การทำงานเป็นเครือข่ายนำมาสู่การสร้างเป็นสถาบันขึ้นมา ลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มอัครเมืองน่านนี้เรียกได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่หรือประชาคมนั่นเอง

เมื่อประมาณปี 2543 มีการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายแห่งความร่วมมือร่วมกันของกลุ่มชุมชนรอบ ๆ อุทยานแห่งชาติเขาลงกาใต้การประสานงานของสมาคมเพื่อนเกลือกเขาลงกาใต้ ในการจัดการทรัพยากรร่วมกัน ภายใต้ชื่อ “ประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาลงกาใต้” เพื่อความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันของชุมชนต่าง ๆ รอบ ๆ อุทยานแห่งชาติเขาลงกาใต้ โดยมีอุทยานแห่งชาติเขาลงกาใต้เป็นฐานทรัพยากรตัวเดียวกัน (สมาคมเพื่อนเกลือกเขาลงกาใต้,

2543) ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกันจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยตรง ทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และ 9 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 46 มาตรา 56 มาตรา 79 มาตรา 290 ตลอดจนพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2542 มาตรา 17 มาตรา 69 ต่างก็กล่าวเอาไว้ในการมอบอำนาจในการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน (โครงการวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, 2543)

ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติเขาลงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องอาศัยความร่วมมือในการจัดการจากชุมชนในท้องถิ่นและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจึงจะสามารถเป็นการจัดการที่ยั่งยืนได้ เพราะการจัดการแบบแยกส่วนหรือต่างคนต่างทำดังเช่นในอดีตนั้นไม่สามารถไม่สามารถเป็นการจัดการที่ยั่งยืนได้แต่ยังกลับก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติหรือจะเป็นปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชนดังที่ผ่านมา ดังนั้นชุมชนทุกชุมชนและองค์กรทุกองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในอุทยานแห่งชาติเขาลงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะร่วมกันรักษาและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาลงอย่างยั่งยืนได้

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาลง” กำหนดปัญหาการวิจัยว่าชุมชนรอบอุทยานแห่งชาติเขาลงมีประวัติความเป็นมาอย่างไร อะไรเป็นสาเหตุให้เกิดองค์กรสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น อะไรเป็นสาเหตุให้เกิดการรวมตัวขององค์กรสิ่งแวดล้อมของแต่ละชุมชนมาเป็นเครือข่าย และอะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดพัฒนาการของเครือข่าย โดยการศึกษาในครั้งนี้จะทำการศึกษาโดยมีการแบ่งพัฒนาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติออกเป็นยุคต่าง ๆ ตามการเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของประชาคมฯ เพื่อแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตลอดจนมีการศึกษาถึงกระบวนการในการจัดการและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติรวมถึงผลของการจัดการที่เกิดขึ้นทั้งในชุมชนและในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาลง ผลการศึกษานี้จะมีประโยชน์อย่างมากในการส่งเสริมศักยภาพของเครือข่ายชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนเป็นการนำบทเรียนในการศึกษาไปใช้ในการแก้ปัญหาของชุมชนอื่น ๆ ที่มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยองค์กรชุมชนอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง
- 1.2.2 เพื่อศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง
- 1.2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง
- 1.2.4 เพื่อศึกษาผลของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

- 1.1 พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช
- 1.2 พื้นที่หมู่บ้านรอบเขาหลวง ที่มีกลุ่มชมรมหรือองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม คือ
 1. ชมรมอนุรักษ์ปลายอวน
 2. ชมรมอนุรักษ์ข้างกลาง
 3. ชมรมอนุรักษ์ต้นน้ำคลองกลาย
 4. ชมรมรักษ์กรุงชิง
 5. ชมรมอนุรักษ์บ้านวังลุง
 6. ชมรมอนุรักษ์อ้ายเขียว
 7. ชมรมอนุรักษ์บ้านคีรีวง
 8. ชมรมมนุษย์ชาติรักษ์เขาหลวง
 9. กลุ่มอนุรักษ์ตำบลเขาพระ ซึ่งเป็นองค์กรเครือข่ายของประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช

2. ขอบเขตด้านประชากร

- 2.1 ผู้นำกลุ่มองค์กรสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นของชุมชนต่าง ๆ รอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง ในประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง จำนวน 9 องค์กร
- 2.2 เจ้าหน้าที่ในสมาคมเพื่อนเกลอเทือกเขาหลวง จำนวน 5 คน
- 2.3 สมาชิกในประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง คือ สมาชิกในประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวงที่ไม่ได้เป็นผู้นำขององค์กรสิ่งแวดล้อมชุมชน ประมาณ 20 คน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มนี้จะมีส่วนสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง
- 2.4 หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นักวิชาการจากองค์กรต่าง ๆ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หน่วยงานละ 1 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลที่เชื่อถือได้

2.5 ประชาชนในชุมชนรอบอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ชุมชนละ 2-3 คน ซึ่งจะ
เป็นตัวแทนของประชากรในชุมชนรอบเขาหลวง ที่จะให้ข้อมูลผลของการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติของประชามอนุรักษ์เทือกเขาหลวง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.1 สภาพทั่วไปของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

- ลักษณะทั่วไปด้านกายภาพ, ชีวภาพ
- ลักษณะเด่นทั่วไปในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง

3.2 สภาพทั่วไปของชุมชนรอบอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

- ลักษณะทางสังคมทั่วไปและวิถีชีวิตของชุมชนรอบอุทยานแห่งชาติ
เขาหลวง
- ภูมิหลังและ ประวัติความเป็นมาของชุมชนต่างๆรอบพื้นที่อุทยาน
แห่งชาติเขาหลวง
- ลักษณะโครงสร้างของชุมชน เช่น จำนวนประชากร การเกิด การตาย
การอพยพ การตั้งบ้านเรือนถิ่นฐาน เป็นต้น
- การใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาตลอดจนความ
สัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติกับชุมชน

3.3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนรอบ พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง

- การก่อเกิดและพัฒนาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติขององค์กร
สิ่งแวดล้อมในชุมชนรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง
- การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆขององค์กรสิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบ
พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง

3.4 พัฒนาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชามอนุรักษ์เทือก เขาหลวง

- ประวัติความเป็นมาของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยาน
แห่งชาติเขาหลวง
- การก่อเกิดและพัฒนาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาม
อนุรักษ์เทือกเขาหลวงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือ ปี พ.ศ. 2328 ถึง 31 ธันวาคม 2545 โดยแบ่งเป็น
ยุคต่าง ๆ

3.5 กระบวนการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาคมอนุรักษ์

เทือกเขาหลวง

- กระบวนการกลุ่มภายในประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง
- การดำเนินงานร่วมกันในประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง
- การสร้างเครือข่ายภายในประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง
- การปฏิสัมพันธ์ภายในประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง

3.6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทรัพยากรธรรมชาติของประชาคมอนุรักษ์เทือก

เขาหลวง

3.6.1 ปัจจัยภายใน

เทือกเขาหลวง

- ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนต่างๆภายในประชาคมอนุรักษ์
- การมีส่วนร่วมภายในประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง
- ระบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
- กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง
- การสร้างองค์ความรู้ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน ของ

ประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง

3.6.2 ปัจจัยภายนอก

- นโยบายจากภาครัฐ
- ความช่วยเหลือจากภายนอก
- งบประมาณจากภายนอก
- การถ่ายทอดความรู้จากภายนอก

3.6.3 ปัญหาอุปสรรค

- กระแสทุนนิยม
- การท่องเที่ยวแบบมวลชน
- พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ

3.7 ผลของการดำเนินงานในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาคม

อนุรักษ์เทือกเขาหลวง

- กิจกรรมและผลงานต่าง ๆ ของประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาหลวง
- ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆของประชาคมอนุรักษ์

เทือกเขาหลวง เช่น ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ความตื่นตัว

ของชุมชนรอบ ๆ พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาลงในการดูแลรักษาธรรมชาติ การที่สามารถสร้างพันธมิตรในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันทั้งในชุมชนและองค์กรต่างๆชุมชนได้เรียนรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน

4. ขอบเขตด้านเวลา

- การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาจากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในอดีตตั้งแต่ ปี พ.ศ.2358 จนถึงปัจจุบัน คือ วันที่ 31 ธันวาคม 2545 เท่านั้น มิได้รวมไปถึงการดำเนินงานในอนาคตหลังจากเสร็จสิ้นการศึกษาวิจัยแล้ว

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาลง หมายถึง การรวมตัวกันขององค์กรสิ่งแวดล้อมต่างๆของชุมชนรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาลง จังหวัดนครศรีธรรมราช และองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมเพื่อนเกลอเทือกเขาลง อุทยานแห่งชาติเขาลง องค์กรพัฒนาเอกชน มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ตลอดจนนักวิชาการจากองค์กรต่างๆซึ่งได้ร่วมมือกันในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติเขาลง

องค์กรสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น หมายถึง องค์กรหรือชมรมต่าง ๆ ที่ดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนต่าง ๆ รอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาลง จ.นครศรีธรรมราช

กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน หมายถึง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนสู่คนหรือกลุ่มสู่กลุ่ม แต่มีไขจากผู้ให้ไปสู่ผู้รับแต่เป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งผู้ให้และผู้รับ เช่น การเรียนรู้ร่วมกันขององค์กรสิ่งแวดล้อมชุมชน รอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาลงในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน

พัฒนาการ หมายถึง การเติบโตและพัฒนาขึ้นในการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาลง เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การเพิ่มของจำนวนสมาชิกในประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาลง การยอมรับในการดำเนินงานของประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาลงของชุมชนรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาลง

ผลของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาลง ทั้งด้านกายภาพและสังคมซึ่ง

สามารถวัดได้ในเชิงประจักษ์ เช่น การลดลงของการทำลายป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาลง การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในประชาคมฯ จากชุมชนในพื้นที่เพิ่มขึ้น การต่อเนื่องของกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

ปัจจัยภายใน หมายถึง เหตุหรืออิทธิพลจากภายในชุมชนภายในประชาคมอนุรักษ์ เทือกเขาลงที่ผลักดัน หรือส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบไปด้วย ความเข้มแข็งขององค์กรสิ่งแวดล้อมชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา การเรียนรู้ร่วมกัน และการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาลง

ปัจจัยภายนอก หมายถึง อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมภายนอกชุมชน ที่สนับสนุนให้เกิดพัฒนาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบไปด้วย นโยบายจากภาครัฐ ความช่วยเหลือจากภายนอก งบประมาณสนับสนุนจากภายนอก และการถ่ายทอดองค์ความรู้จากภายนอกชุมชน

การท่องเที่ยวแบบมวลชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นปริมาณของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเท่าใด การท่องเที่ยวแบบมวลชนก็จะมีความสำเร็จเพิ่มขึ้นเท่านั้น

ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่คนในชุมชนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ รวมถึงทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น น้ำตก ยอดเขาลง พรรณไม้หายาก สัตว์ป่าหายาก เป็นต้น

ความสัมพันธ์ หมายถึง การติดต่อ เชื่อมโยงขององค์กรสิ่งแวดล้อมชุมชนต่าง ๆ ภายในประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาลง สืบเนื่องจากความถี่ของการติดต่อประสานงานและทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มองค์กรสิ่งแวดล้อมชุมชนภายในประชาคมฯ

กระบวนการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง กิจกรรมและกลไกที่องค์กรต่างๆ ได้ดำเนินการมาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบในการคิด ริเริ่ม วางแผน วางโครงการ ดำเนินงาน ประสานงาน ติดตามและประเมินผล ทั้งนี้เป็นกระบวนการที่ดำเนินการโดยประชาชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเป็นหลักบนฐานของการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติภายในประชาคมอนุรักษ์เทือกเขาลง